

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 929Srebrnič J.
Prejeto: 28. 9. 2011

Zgodovinar dr. Josip Srebrnič (1876–1966) – učitelj na Univerzi v Ljubljani

BOGDAN KOLAR

redni profesor za cerkveno zgodovino na Teološki fakulteti UL
Poljanska 4, SI–1000 Ljubljana
e-pošta: bogdan.kolar@guest.arnes.si

IZVLEČEK

V letu 1919 se je dr. Josip Srebrnič (1876–1966), do tedaj učitelj na teološki šoli v Gorici, priključil skupini učiteljev, ki so delali za ustanovitev samostojne slovenske univerze v Ljubljani. Bil je član pripravljalne komisije, po ustanovitvi univerze je postal redni profesor za cerkveno zgodovino in za zgodovino krščanske literature na Teološki fakulteti, eni od petih ustanovnih članic univerze. Bil je urednik znanstvene revije Čas in predsednik Leonove družbe. Posebno pozornost je namenjal vprašanju urejanja odnosov med državno oblastjo in Cerkvijo. V študijskem letu 1922–23 je bil dekan Teološke fakultete, vse obdobje bivanja v Ljubljani je sodeloval v poslovanju univerze. Leta 1923 je bil imenovan za škofa na otoku Krku.

KLJUČNE BESEDE: Josip Srebrnič (1876–1966), teološka fakulteta, univerza v Ljubljani, zgodovina Cerkev

ABSTRACT

DR. JOSIP SREBRNIČ – CHURCH HISTORIAN AND PROFESSOR AT THE UNIVERSITY OF LJUBLJANA

In 1919, Dr. Josip Srebrnič (1876–1966), who previously worked as a professor at the School of Theology in Gorizia, joined a group of professors who were making an effort to establish an independent Slovenian university in Ljubljana. He was a member of the preparatory committee and, after the founding of the university, he took the post of Full Professor of Church History and of History of Christian Literature at the Faculty of Theology, which was one of the five founding members of the university. He was the editor of the scientific journal Čas and the president of a Catholic scientific society called Leon's Society. His particular area of interest was that of establishing relations between Church and State. He was the Dean of the Faculty of Theology in the academic year 1922/1923 and remained actively involved with the university's operations throughout his stay in Ljubljana. In 1923, he was appointed the Bishop of the Island of Krk.

KEY WORDS: Josip Srebrnič (1876–1966), Faculty of Theology, University of Ljubljana, history of the Church

Prva svetovna vojna je v slovensko narodno skupnost in življenje številnih posameznikov prinesla globoke spremembe. Številnim posameznikom je bilo življenje nasilno prekinjeno. Številne ustanove so v času vojne imele veliko škode. Zadržane so bile nove meje, politične in cerkvene. Posledice vojne je že med njo in še bolj po koncu čutil tudi dr. Josip Srebrnič, učitelj na goriškem bogoslovnem učilišču, nosilec vrste drugih cerkvenih služb in med pomembnimi pobudniki za ustanovitev Univerze v Ljubljani ter teološke fakultete v njenem okviru.

Po Srebrničevem prepričanju je bila ustanovitev Univerze v Ljubljani brez dvoma »največji kulturni dogodek, kar jih je Slovincem prinesla osvoboditev«, kajti s tem »se jim je uresničil stoleten sen«. »V vseh dobah kulturnega pokreta posebno od časov Val. Vodnika dalje se je dvigala zahteva po lastnih visokih šolah; sempatje se je pokazala tudi v vidni obliki n. pr. Bogoslovne in modroslovne fakultete 18. stoletja,« trdi v svojem pregledu začetnih prizadevanj, da bi Slovenci v novi državi Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, dobili lastno univerzo (poleg že prej obstoječe v Zagrebu in Beogradu).¹ Dodal je še nekaj vzvišenih besed, ki jih je treba postaviti v kontekst prelomnega zgodovinskega trenutka in pogumne odločitve intelektualnih krogov v Ljubljani. »Čudovito, kako je hrepenenje po vseučilišču sredi meteža ob prevratu stopilo na plan ter si poiskalo pota k uresničenju. Ni se še pomirilo vrvenje, ki je nastalo po slovenskem ozemlju radi umikajoče se avstroogrske armade, niti ni bilo še gotovo, pri katerih črtah se bodo ustavili sovražniki na zapadu in severu, a slovensko ljudstvo je v svoje ozemlje že zasadilo kot znak svoje osvoboditve prapor z napisom: Univerza!«² Univerza v Ljubljani je bila njegovo novo področje dela in izziv za njegovo pedagoško ter raziskovalno delo, ki je poleg dela pri različnih katoliških organizacijah oblikovala naslednja tri leta njegovega življenja. V določeni meri je dr. Josip Srebrnič vzel delovanje univerze tudi za svojo osebno nalogo.

Kratek pogled na Srebrničevo življenje pred prihodom v Ljubljano

Josip Srebrnič, bogoslovni in zgodovinski pisec, kot je označen v *Slovenskem* in v *Primorskem slovenskem biografskem leksikonu*,³ se je rodil 2. februarja 1876 v Solkanu pri Novi Gorici kot najstarejši od sedmih otrok. Umril je kot voditelj otoške škofije na Krku 21. junija 1966 prav tam. Osnovno izobrazbo si je pridobil v domačem kraju, gimnazijo je obiskoval v Gorici (1888–1896), deloma tudi kot gojenec dijaškega semenišča Andreanum, kjer mu je bil voditelj dr. Anton Mahnič. Na dunajski Univerzi je študiral zgodovino in geografijo (1896–1901) in med študijem opravil vojaško službo; dobil je čin poročnika. Konec januarja 1902 je postal učitelj na goriški gimnaziji in poučeval zgodovino, zemljepis, propedevtiko, nemški in slovenski jezik. Dne 28. februarja 1902 je bil na dunajski Univerzi promoviran za doktorja filozofije. Ko se je odločil, da postane duhovnik, ga je goriški nadškof Andrej Jordan poslal na študij teologije v Rim; študiral je na Gregorijani in bil gojenec zavoda Germanik. Duhovniško posvečenje je prejel 28. oktobra 1906 v Rimu. Naslednje leto je študij v Rimu končal z doktoratom iz sholastične filozofije in teologije; promoviran je bil 25. julija 1907.

Po vrnitvi v Gorico je začel prevzemati različne službe v osrednjih ustanovah goriške nadškofije. 1. oktobra 1907 ga je nadškof Francišek B. Sedej imenoval za študijskega vodjo, podravnatelja in knjižničarja v osrednjem goriškem bogoslovnem semenišču. Veliko skrb je posvetil izpopolnjevanju knjižnice in pridobivanju pomembnih del za njene zbirke. Med letoma 1908 in 1912 je bil ravnatelj dijaškega semenišča Andreanum, kjer je skupaj z odgovornim za red v ustanovi Alojzijem Fogarjem pomembno vplival na oblikovanje goriškega dijaštva. Zavzel se je graditev novega poslopja (Sedejevega) Malega semenišča. Dokončano je bilo v letu 1912 (takrat so vodstva zavoda prevzeli člani Družbe Jezusove). Že od leta 1908 je bil tudi ravnatelj deklškega liceja v zavodu sester notredamk v Gorici, nadziral je pouk zgodovine in zemljepisa na njihovem liceju in trgovski šoli. Hkrati je prevzemal nove naloge v bogoslovnem semenišču. Marca 1909 je postal suplent in 1. januarja 1910 redni profesor cerkvene zgodovine.⁴

¹ Srebrnič: Vseučilišče v Ljubljani, str. 91. Od obeh univerz je imela največji obseg in število fakultet Univerza v Zagrebu, ki je od vsega začetka (kot začetek moderno zasnovane univerze štejejo leto 1874) imela v svojem sestavu tudi teološko fakulteto. Teološka izobraževalna ustanova Srbske pravoslavne Cerkve ni bila del javne univerze v Beogradu, ustanovljene na temelju posebnega zakona v letu 1905, temveč zasebna šola; Pravoslavna bogoslovna fakulteta je postala del beograjske univerze šele v letu 1920. Prim. Kolar: Delovanje Teološke fakultete med letoma 1919 in 1952, str. 58–59.

² Srebrnič: Vseučilišče v Ljubljani, str. 91–92.

³ Članek za *Slovenski biografski leksikon* (zv. III, str. 429–431) je prispeval dr. M. Miklavčič; za *Primorski slovenski biografski leksikon* (zv. III., str. 432–435) pa prof. F. Kralj. Na obeh mestih je navedena vsa literatura.

⁴ ZAMU, št. 59/891, osebni dokumenti prof. dr. J. Srebrniča, odluk knezoškofijskega ordinariata v Gorici z dne 15. jan. 1910.

Zanimanje za življenjske slovenske narodne skupnosti na zahodni meji etničnega prostora mu je poleg pedagoškega in izobraževalnega dela prinašalo nove naloge in vedno večji vpliv v javnem življenju, to pa ga je postavljalo v krog najožjih sodelavcev nadškofa Frančiška B. Sedeja. Bil je med ustanovitelji Katoliškega tiskovnega društva za Goriško in njegov prvi predsednik. Dal je pobudo za začetek izhajanja lista *Novi čas* leta 1909. Bil je odbornik Slovenske krščansko-socialne zveze, voditelj Marijine kongregacije za katoliške izobraženke v Gorici, vodja odseka Rdečega križa, član goriškega odbora za pripravo slovensko-hrvaškega katoliškega shoda v Ljubljani leta 1913 in potem referent v odseku za versko življenje.

Dr. Josip Srebrnič se je zaradi odprtja soške fronte skupaj z družino, vodstvom nadškofije, kurijo in semeniščem proti koncu leta 1915 preselil v Stično, kjer je deloval kot učitelj na osrednjem bogoslovnem učilišču goriške nadškofije, deloval na pastoralnem področju (v župniji Žalna, kjer je imel svoj poštni naslov) in bil med organizatorji pomoči goriškim beguncem, ki so se znašli v notranjosti Slovenije. Več župnijam je pomagal, da so v notranjost Slovenije umaknile župnijske dragocenosti in matične knjige, že decembra 1915 pa je s pomočjo vojaških oblasti organiziral prevoz učnih pripomočkov in opreme goriškega semenišča iz postaje Volčja Draga v Stično v dveh vagonih.⁵ Poleti 1918 se je navdušil za Majniško deklaracijo in jo podprl (kljub drugačnemu pogledu nadškofa F. B. Sedeja na dogodke).⁶

Čprav se je doslej v zgodovinopisju uveljavilo, da se je poleti 1918 vrnil v Gorico in se posvetil delu za prenavo mesta, je iz ohranjene korespondence vidno, da je bil še v januarju 1919 v Žalni, da se je sicer zanimal za možnosti za vrnitev, vendar so bile razmere v Gorici in Solkanu povsem neustrezne. Še 27. novembra 1918 mu je predstojnica skupnosti šolskih sester de Notre Dame iz Gorice s. Marija Salezija sporočila, da v njihovi ustanovi ni nobene možnosti za bivanje in ne za obhajanje bogoslužja.⁷ Pošto je poslala v župnijo Žalna. Na isti naslov mu je pisal 2. januarja 1919 tudi njegov

brat France, ki ga je sicer vpraševal, kdaj se namerava vrniti v Gorico, a mu je hkrati poročal, da je za stanovanje v Gorici zelo težko, ker je veliko poslopij v mestu porušenih, mesto še vedno bilo polno vojaštva, manjkalo je osnovnih življenjskih potrebščin, povsod sta bila velika negotovost in strah pred prihodnostjo. Družina Srebrnič je bila v veliki stiski, ker je bila njena hiša uničena, ker niso imeli nobene možnosti za zaslužek, hudo breme pa jim je prinašala tudi bolezen.⁸

Povabilo iz Ljubljane

Konec prve svetovne vojne, nova zahodna meja in priključitev velikega dela slovenskega Primorja, tudi Srebrničevega rojstnega kraja italijanski državi, je imelo zanj pomembne posledice. Ker je že pred tem imel pogostne stike s kolegi iz ljubljanskega škofijskega bogoslovnega učilišča, nazadnje se je z njimi in s škofom dr. A. B. Jegličem srečal v Ljubljani v začetku aprila 1918, ko so pripravili celovit načrt misijonskih dejavnosti med Slovenci po končani vojni,⁹ odločitev, da ostane v Ljubljani zato ni bila povsem nepričakovana. Ko je bil v jeseni 1918 povabljen, da bi ostal v Ljubljani in prevzel predavanja v bogoslovnem semenišču, je povabilo sprejel. 3. januarja 1919 je v semenišču prevzel predavanja iz cerkvene zgodovine, posebej krščanskega slovstva. Hkrati se je vključil v živahno dogajanje, ki je zajelo slovensko prestolnico po koncu vojaških spopadov in razglasitvi samostojne Države Slovencev, Hrvatov in Srbov dne 29. oktobra 1918. Med osrednje dogodke teh mesecev je vsekakor treba uvrstiti delo za ustanovitev univerze.

Potem ko so bili 31. avgusta 1919 z ukazom regenta Aleksandra Karađorđevića imenovani prvi profesorji na takrat ustanovljeni Univerze v Ljubljani, med temi so bili za Teološko fakulteto mons. dr. Aleš Ušeničnik, dr. Frančišek Ušeničnik in dr. Janez Zore, in se je dne 18. septembra 1919 konstituiral univerzitetni svet, je bil naslednji dan, to je 19. septembra 1919, po določenih statuta beograjske univerze oblikovan tudi začasni svet Teološke fakultete. Že na prvi seji je sestavil seznam profesorjev, ki so jih nameravali predlagati kot nove člane učiteljskega zbora fakultete, da bi s tem do

⁵ BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 48. Hvaležen sem krškemu škofu mons. Valterju Županu za dovoljenje, da sem lahko uporabljaj prezidijalni arhiv, in vodji arhiva prof. dr. Franju Velčiču za pomoč pri delu.

⁶ K podpisu ga je povabil dr. Frančišek Pavletič. Prim. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 48.

⁷ Prim. dopis z dne 27. novembra 1918. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 53.

⁸ BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, br. 50, dopisovanje z bratom Francetom.

⁹ NŠAL/ŠAL, spisi V., misijonske zadeve. Šlo je za sestanek, na katerem so sodelovali predstavniki vseh slovenskih pokrajin; želja organizatorjev je bila, da bi misijonsko delo postalo skupna dejavnost Slovencev ne glede na škofijo, v kateri so bili.

začetka novega študijskega leta imeli pripravljena imena učiteljev za vse glavne predmete. Med temi je bil za rednega profesorja starokrščanskega slovstva in zgodovine vzhodnih Cerkev predlagan izredni prof. dr. Josip Srebrnič. Med predlogi sta bila še dva učitelja, poznejša škofa: dr. Josip Ujčić je bil predlagan za honorarnega profesorja moralne teologije in dr. Gregorij Rožman za honorarnega profesorja cerkvenega prava.¹⁰ Za dr. Josipa Ujčića, ki se je aprila 1919 vrnil na Dunaj, ker v Ljubljani ni imel stalne zaposlitve, je bil dr. Josip Srebrnič pomemben vir informacij, ker ga je obveščal o delu za ustanovitev univerze. Dr. J. Ujčić je bil pripravljen sprejeti mesto predavatelja moralne teologije: »Za moralko, ki je moja 'prva ljubezen', se rad odpovem desetim drugim ponudbam, pa naj bi bile tudi prav dobre,« je zapisal v dopisu dne 3. avgusta 1919.¹¹

Sodelavec Vseučiliške komisije

Dne 5. decembra 1918 je v Ljubljani začela delovati Vseučiliška komisija, ki je imela nalogo pripraviti vse potrebno za ustanovitev univerze v Ljubljani. Njeni pobudniki so želeli, da bi bila organizirana po zgledu univerz v Avstriji, s petimi matičnimi fakultetami: teološko, filozofsko, pravno, tehnično in medicinsko. Za vsako od teh so ustanovili skupino dveh ali treh uglednih učiteljev, ki so predstavljali člane podskupine za določeno področje. V komisiji so sodelovali tudi zastopniki teološke stroke: dr. Janez Zore (izvoljen je bil za njenega podpredsednika), dr. Aleš Ušeničnik in dr. Ivan Janežič. Ker se je dr. I. Janežič zaradi slabega zdravja povsem umaknil iz javnega življenja, ga je kmalu nadomestil dr. Josip Srebrnič. Bogoslovna podkomisija, kakor so jo navadno imenovali, je imela nalogo pripraviti vse potrebno za začetek delovanja Teološke fakultete in izdelavo seznama učiteljev, ki bi prevzeli pedagoško delo na fakulteti. Med vsemi drugimi načrtovanimi fakultetami je imela še najmanj težav pri iskanju prostorov, že od vsega začetka se je namreč pokazala kot najboljša in izvedljiva rešitev, da bi bile fakultetne predavalnice v poslopju Alojzijevišča, saj ga niso več uporabljali za prvotni namen. Pri iskanju učiteljev je podkomisija želela novi ustanovi dati zares

vseslovensko naravo in dodatno še širši slovanski pečat. Ta trenutek dela za samostojno fakulteto in s tem univerzo so ob praznovanju 10-letnice popisali z besedami: »In pokazalo se mu (sc. bogoslovnemu odseku ali podkomisiji) je, da bi bilo mogoče združiti na fakulteti zastopnike vseh slovenskih škofij, to pa se je pozneje res zgodilo (zastopana je bila poleg ljubljanske škofije mariborska z dvema, celovška z dvema, goriška z enim in tržaška z enim profesorjem); prav tako naj bi se poklicala po en profesor z dunajske in zagrebške fakultete; končno je prišel v načrt tudi en Hrvat kot simbol univerzalnega značaja teološke fakultete.«¹² Dr. J. Srebrnič je bil član podkomisije za sestavo univerzitetnega statuta, vendar ni dočakal končnega izdelka; priprava se je namreč zavlekla za celo desetletje.

Dr. J. Srebrnič se je ves čas zavzemal, da bi Ljubljana takoj dobila celotno univerzo in ne bi bilo prehodnega obdobja oz. provizorija v Zagrebu, ki so si ga zamislili v več drugih podkomisijah. V resnici se je že prve dni januarja 1919 pokazalo, da bi bilo nemogoče pripraviti začasno oz. prehodno stopnjo, ko bi v okviru Univerze v Zagrebu nastajali slovenski oddelki in bi bili tam organizirani učiteljski zbori za vsako posamezno fakulteto. Zanj je bila samostojna univerza najzgovornejše znamenje samostojnosti naroda na vseh področjih. O tem je v enem svojih prispevkov, v katerih je slovensko javnost seznanjal z delom za samostojno univerzo, zapisal: »V drugih prilikah bi naši listi prav gotovo privedli slavnostne izdaje in zastave bi zaplapolale po ulicah, ko bi nam brzojav prinesel radostno vest, da so se stoletne težnje našega naroda vresničile, da smo končno vendarle prišli do lastnega vseučilišča v Ljubljani. Dasi ni bilo slavnostnih zastav po ulicah, vendar ostane 16. julij 1919 vsakemu globoko zapisan v spomin kot dan, v katerem se je za naš narod izvršil dogodek izredne zgodovinske važnosti. Ta dan je Narodno predstavništvo v Beogradu končno javno sprejelo zakon, ki določa, da se v Ljubljani otvori v jeseni 1919 vseučilišče z bogoslovno, modroslovno, pravno, tehnično in medicinsko fakulteto. Ta dan ostane v naši zgodovini večno zapisan kot zaključni dokument naše osvoboditve izpod tuje kulture in tujega političnega jarma.«¹³

Ko je nekaj tednov pred začetkom prvega študijskega leta 1919–1920 ocenjeval razmere v Ljubljani in stanje priprav na univerzo, je bil nekoliko razočaran; premalo je bilo narejeno in začetek dela je bil negotov. Dobesedno se je dogajalo to, kar je 19. aprila 1919 kot osebno izkušnjo nekoliko razočarano zapisal dr. Josip Ujčić, »ako pa se univer-

¹⁰ Prim. ATF, fasc. 4, zapisniki sej fakultetnega sveta, zv. 1. Regent Aleksander je dr. J. Srebrniča imenoval za rednega profesorja 27. januarja 1920; uradno je bil imenovan za profesorja starokrščanskega slovstva in zgodovine grško-slovenskih cerkva. Prim. ZAMU, št. 59/891, osebni dokumenti.

¹¹ BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidialni arhiv, korespondenca, br. 49.

¹² Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, str. 319.

¹³ Dr. J. S.: Vseučilišče v Ljubljani. *Slovenec*, št. 167, 23. julij 1919, str. 1.

zitetško vprašanje *zavleče, kar je pri SHS birokratih ravno tako lahko kakor pri nekdanjem KK Amtschimmel, potem pa moram čakati*.¹⁴ Dr. J. Srebrnič je ponovno poudarjal pomen univerze za razvoj vseh področij narodnega življenja: »Saj vseučilišče je krona narodovega življenja, je njega največji ponos, je končni smoter njegovih kulturnih stremeljenj! Je-li Ljubljana, je-li Slovenija tukaj kaj napravila?«¹⁵ Posebej so ga motili iskanje ustreznih prostorov in težave, ki jih je imela Vseučiliška komisija z mestnimi in vojaškimi oblastmi. »Sto let – tako so govorili in pisali – smo hrepeneli po vseučilišču, sedaj pa, ko stojimo pred njim, ne moremo niti prostorov zanj dobiti: sedaj je vsaka srednja šola več vredna kot vseučilišče, kajti prostori so najprej za prvo; sedaj je vsaka vojašnica več vredna kot vseučilišče, kajti prostori so najprej za vojake.«¹⁶ Tudi po začetku delovanja Univerze je bilo vprašanje njenih prostorov še naprej odprto. Pripravljenih je bilo več načrtov, med drugim so voditelji Univerze načrtovali nakup zemljišča in graditev povsem novih poslopj; kot zastopnik Teološke fakultete je bil v stavbni odbor imenovan dekan dr. J. Srebrnič.¹⁷

Za revijo *Čas* 14 (1920) je pripravil oris prizadevanj za univerzo v Ljubljani. Zapisu je dal naslov *Vseučilišče v Ljubljani*.¹⁸ Uporabljal je sicer izraz 'vseučilišče', čeprav je bilo na univerzitetnem svetu odločeno, da bo v uporabi izraz univerza, ker so v njem videli večjo razumljivost in povednost. To je bil zanj »največji kulturni dogodek, ki ga je Slovencem prinesla osvoboditev«, kajti s tem se jim je uresničil 'stoleten sen'. Za dnevnik *Slovenec* je pripravil dva zapisa in v njiju predstavil, v kakšnem stanju se je znašlo prizadevanje za začetek delovanja na novo ustanovljene univerze.¹⁹

Ko je 23. julija 1919 regent in prestolonaslednik Aleksander podpisal zakon o ustanovitvi Univerze v Ljubljani in je Vseučiliška komisija opravila svojo zgodovinsko nalogo, se je dr. Josip Srebrnič zavzelo vključil v opravljanje nalog, ki jih je dobila Univerza in na svoj način sodeloval pri postavljanju njenih temeljev.²⁰ Sodeloval je v delovnih telesih

Univerze, bil med voditelji na Teološki fakulteti in ozaveščal javnost.

Dekan Teološke fakultete

Na seji fakultetnega sveta Teološke fakultete 9. junija 1922 so bile na dnevnem redu volitve dekana za naslednje študijsko leto. Ko se je kandidaturi odpovedal prof. dr. J. Zore, je bil soglasno izvoljen prof. dr. J. Srebrnič. Dr. J. Srebrnič je službo dekana opravljal v študijskem letu 1922–1923, začel pa jo je opravljati 1. oktobra 1922. Svoj enoletni mandat je končal konec septembra 1923; pri vodenju fakultete mu je kot prodekan pomagal dr. Franc Grivec. To je bilo za fakulteto četrto študijsko leto v okviru nove Univerze v Ljubljani; vpisanih je bilo 109 študentov (101 redni in 8 izrednih). Na Univerzo v Ljubljani, ki jo je v tem letu vodil prvi rektor iz vrst učiteljev Teološke fakultete dr. Aleš Ušeničnik, je bilo vpisanih 1227 študentov. Vrsta vprašanj je bila še vedno odprta, ker niso bili postavljeni vsi pravni temelji za delovanje fakultete; manjkal je tako enotni državni zakon o univerzah kot tudi uredba za posamezne fakultete. Na temelju dogovorov med člani Jugoslovanske škofovske konference je bil študij podaljšan na pet let (deset semestrov) in prav v tem študijskem letu so v prvih dveh letnikih začeli izvajati nov študijski program. Dekan dr. Srebrnič je moral s sodelavci reševati ta vprašanja in je na svoj način postavljali temelje nadaljnega delovanja fakultete. Med drugim je bilo treba urediti vprašanje podeljevanja akademskih naslovov, ker državna zakonodaja tega še ni sistematično uredila. Na cerkvenem področju je bila za to pristojna Kongregacija za semenišča in univerze. Dne 1. julija 1922 je Kongregacija na rednem zasedanju odgovorila na prošnjo ljubljanske fakultete in ji dovolila podeljevati akademske naslove za pet let.²¹ Dopis Kongregacije je govoril tudi o pristojnostih krajevnega škofa, preko katerega je potekalo poslovanje z rimskimi uradi. Fakulteta je morala pošiljati redna letna poročila in Kongregacijo obveščati tako o uresničevanju študijskega reda kot o delovanju posameznih profesorjev.

Vprašanja študijskega reda, tudi glede pravnega položaja študentov in profesorjev, letnih in doktor-

¹⁴ BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, br. 49, dopis dr. J. Ujčiča dne 19. aprila 1919.

¹⁵ Vseučilišče v Ljubljani. *Slovenec*, številka 194, 24. avgusta 1919, str. 1. Čeprav prispevek ni podpisan, že od vsega začetka velja kot delo dr. J. Srebrniča (tako ga je poznal tudi dr. J. Polec, ko je pripravljal zgodovino ljubljanske Univerze).

¹⁶ Prav tam.

¹⁷ Prim. ATF, fasc. 4, zapisnik seje fakultetnega sveta dne 24. novembra 1922.

¹⁸ Prim. Dr. Jos. Srebrnič: Vseučilišče v Ljubljani. *Čas* 14 (1920), str. 91–107.

¹⁹ Prim. J. Srebrnič: Vseučilišče v Ljubljani. *Slovenec*, št. 167, 23. julij 1919, str. 1; št. 194, 24. avgust 1919, str. 1.

²⁰ *Službene novine Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca* so zakon

objavile 23. avgusta 1919, številka 85; zakon je bil razglašen tudi v *Uradnem listu deželne vlade za Slovenijo* 1. septembra 1919, št. 140.

²¹ Ljubljanski škofijski ordinariat je dopis Kongregacije prejel 17. julija 1922 št. 2566. Poslal ga je v vednost in nadaljnje ravnanje dekanatu Teološke fakultete. Prim. NŠAL./ŠAL, spisi V., teološka fakulteta, spisi 1922.

skih izpitov, obveznih in neobveznih predmetov, na katere se je takrat delila študijska snov, bi morala biti urejena z zakonom o univerzi in uredbami posameznih fakultet. Prvega bi morala izdati narodna skupščina v Beogradu, vendar se je to zgodilo po dolgih letih dogovarjanj in usklajevanj različnih interesov šele 28. junija 1930. Notranje poslovanje fakultet pa so morale urejati uredbe posameznih fakultet. Ob ustanovitvi Univerze v Ljubljani leta 1919 je bilo določeno, da bodo za fakultete Univerze veljale uredbe, ki so jih imele iste fakultete na beograjski. To je veljalo za tehnično, filozofsko in pravno fakulteto. Ker pa beograjska Univerza ni imela medicinske in teološke fakultete, je bilo treba pripraviti posebni uredbi. Na srečo se je ljubljanska Teološka fakulteta lahko pri tem oprla na zagrebško in z njenim soglasjem pri svojem delu uporabljala njeno uredbo. Posebej aktualno je bilo vprašanje doktorskega študijskega reda, kajti kmalu po začetku delovanja so se na ljubljansko Teološko fakulteto začeli prijavljati kandidati, ki so želeli opravljati doktorske izpite in pripravljati disertacije; nekateri so del izpitov opravili že na avstrijskih univerzah, drugi so se vpisovali na novo. Na predlog Teološke fakultete je univerzitetni svet v Ljubljani junija 1920 določil, da veljajo za strokovne izpite pravila, ki jih je imela Teološka fakulteta v Zagrebu, 24. decembra 1920 pa je minister za prosveto v Beogradu določil, da mora ljubljanska Teološka fakulteta pri podeljevanju doktorata iz teologije upoštevati zagrebški rigorozni red.²²

Na temelju obeh redov je dekan dr. J. Srebrnič decembra 1922 odobril opravljanje prvih rigoroznih izpitov na ljubljanski Teološki fakulteti. 15. decembra se je namreč k rigoroznim izpitom iz moralnega in pastoralnega bogoslovja, liturgike, pedagogike in homiletike prijavil Antun Krešimir Zorić, roj. 7. januarja 1901, ki je pripadal škofiji Šibenik. V tem času je namreč bila kar četrtnina študentov fakultete iz raznih škofij Dalmacije. Kot škofov delegat je v izpitni komisiji poleg dekana in izpraševalcev sodeloval pravnik dr. Gregorij Rožman.²³ V istem študijskem letu (1922–1923) sta opravila vse rigoroze in bila 27. junija 1923 na Univerzi promovirana Alojzij Zupan, duhovnik ljubljanske škofije, ki je svoj študij začel na Univerzi v Innsbrucku, ter Ivan Žagar, duhovnik lavantinske škofije, ki je študij začel na Univerzi v Gradcu. Na Teološki fakulteti v Ljubljani sta opravila preostale rigoroze in

bila promovirana kot prva doktorja nove fakultete.²⁴ O poteku študija na fakulteti in izpitih je dekan redno obveščal voditelja ljubljanske škofije dr. Antona B. Jegliča. Imel je redne stike z dekanom zagrebške fakultete in od njega prejemal informacije o pripravah univerzitetne zakonodaje in pravilih, ki jih je uporabljala fakulteta v Zagrebu.²⁵

Sestavni del skrbi dekana dr. J. Srebrniča je bilo zavzemanje za kakovostno izboljšanje dela fakultete, usposabljanje njenih učiteljev in pridobivanje novih sodelavcev. Podprl je prizadevanje bibličista dr. Andreja Snoja, da mu je bil v zimskem semestru študijskega leta 1922–1923 odobren polletni študijski dopust; Univerzitetni svet je o tem sklepal na seji 17. novembra 1922.²⁶ Docent dr. A. Snój se je izpopolnjeval na Bibličnem inštitutu v Rimu in je v naslednjih letih postal nosilec glavnih predmetov s področja študija Nove zaveze. Hkrati se je povsem vključil v pedagoško delo bibličist dr. Matija Slavič, ki je leto prej kot sodelavec ministrstva za zunanje zadeve delal v komisiji za razmejitev v Prekmurju. Da bi okrepili biblično skupino, je dekan dr. J. Srebrnič začel pogovore s predavateljem bibličnih ved na mariborski teološki šoli dr. Antonom Jehartom, ki je bil povabljen za docenta za orientalske jezike in pomožne biblične vede.²⁷ S predlogom se je strinjal tudi dr. M. Slavič, vendar načrt ni bil uresničen; predavanja z omenjenih področij je v naslednjih letih prevzel dr. M. Slavič.

Zaradi možnosti za boljše organiziranje predavanj, seminarjev in doktorskega študija (ki je potekal v obliki opravljanja rigorozov) so bile reorganizirane skupine predmetov. Odtlej so bili glavni in stranski predmeti razdeljeni v pet skupin: filozofsko-dogmatično, biblično (Stare in Nove zaveze), moralno-pravno-pastoralno, zgodovinsko in umetnostno.

Kot posebno izvirnost delovanja ljubljanske Teološke fakultete so njeni ustanovitelji želeli vključiti delo za povezovanje vzhodnih in zahodnih teoloških tokov, pripravo srečanj teoloških strokovnjakov z obeh področij in skrb za preučevanje teološkega bogastva vzhodnokrščanskega prostora. V ta sklop je sodilo delo, ki ga je opravil učitelj fakultete dr. Franc Grivec pri raziskovanju delovanja bratov Cirila in Metoda. Da bi študentje teologije imeli še boljše možnosti za delo na tem pod-

²² Prim. NŠAL/ŠAL, spisi V., teološka fakulteta, leto 1923; rigorozni red zagrebške Teološke fakultete je dekan J. Srebrnič poslal tudi v vednost ljubljanskemu škofijskemu ordinariatu.

²³ Prim. NŠAL/ŠAL, spisi V., teološka fakulteta, leto 1922.

²⁴ Prim. NŠAL/ŠAL, spisi V., teološka fakulteta, leto 1923, št. 838 z dne 7. marca 1923.

²⁵ Prim. AKBf v Zagrebu, br. 388/1922 in 9/1923.

²⁶ Prim. ZAMU, zapisnik sej univerzitetnega sveta za 17. november 1922, zv. II.

²⁷ Prim. ATF, fasc. 4, zapisnik seje fakultetnega sveta dne 13. junija 1923.

ročju, je fakulteta pod vodstvom dekana dr. J. Srebrniča pridobila za sodelovanje uglednega jezikoslovca dr. Rajka Nahtigala, rednega profesorja za splošno slovansko filologijo in starocerkveno slovanščino na Filozofski fakulteti, tako da je prevzel predavanja za starocerkveno slovanščino in glagolico še na Teološki fakulteti; v zbor njenih učiteljev se je vključil v poletnem semestru študijskega leta 1922–1923.²⁸ Fakulteta je z izbiro uglednega znanstvenika želela dati svojemu poslanstvu izvirnost in postati še tesnejša vez med krščanskim vzhodom in zahodom. Hkrati so s tem predmetom želeli dati priložnost študentom, tako imenovanim 'glagoljašem', ki so bili iz dalmatinskega okolja, da so lahko poglobljali poznanje svojega cerkvenega izročila.

V študijskem letu 1922–1923 so bile na Teološki fakulteti v Ljubljani prvič razpisane in podeljene tako imenovane 'svetosavske nagrade' študentom, ki so pripravili izvirna znanstvena dela na razpisane teme; nagrade je razpisovalo prosvetno ministrstvo in za vsako leto določilo obseg denarnih nagrad. Glede na število študentov je Teološka fakulteta lahko razpisala osem tem in se potegovala za osem nagrad. Ko so 27. januarja 1923 na Univerzi nagrade podeljevali, je bila Teološka fakulteta zastopana s štirimi nalogami (nagrade so znašale od 200 do 400 din).

Na seji fakultetnega sveta Teološke fakultete dne 13. junija 1923 so imeli na dnevnem redu tudi volitve novega vodstva fakultete za naslednje študijsko leto. Tako je bil za dekana za študijsko leto 1923–1924 izvoljen redni prof. dr. Franc Ks. Lukman, za njegovega namestnika ali prodekana pa dr. Josip Srebrnič.²⁹ Srebrnič je službo sicer nastopil, čeprav je bil 15. septembra 1923 imenovan za škofa na otoku Krku. V zapisniku seje fakultetnega sveta Teološke fakultete dne 12. oktobra 1923 piše: »Prodekan dr. Srebrnič nastopi dopust. Po zakonu se mora voliti novi prodekan, ker je prodekan Srebrnič prosil, da se razreši funkcije prodekana. Namesto njega se izvoli za prodekana prof. Slavič (6 glasov; 1 glas za prof. Grivca).«³⁰ 11. oktobra je namreč na fakultetni svet naslovil prošnjo, da ga razreši službe prodekana »zaradi razmer, v katere sem prišel in ki so p. n. naslovu znane.«³¹

Na svoji redni seji dne 15. oktobra 1923 je uni-

verzitetni svet Univerze v Ljubljani svojemu članu in zavzetemu sodelavcu izrekel zahvalo za večletno sodelovanje pri njenem delu in čestitko ob imenovanju.³² Škofovsko posvečenje mu je 8. decembra 1923 v ljubljanski stolnici podelil škof dr. Anton Bonaventura Jeglič, 23. decembra 1923 pa je na Krku prevzel vodstvo škofije in jo vodil do novembra 1964, ko mu je sledil dr. Karmelo Zazinič, pred tem njegov pomožni škof. Umrli je 21. junija 1966 na Krku. Krajše obdobje po drugi svetovni vojni je upravljal tudi reško škofijo.

Učitelj cerkvene zgodovine in patologije

V skladu z določili univerzitetnega statuta so imeli fakultetni sveti in univerzitetni svet nalogo ministrstvu za prosveto v Beogradu predlagati nove visokošolske učitelje. Na ljubljanski Univerzi se je prvo takšno imenovanje zgodilo po odredbi regenta in prestolonaslednika Aleksandra 27. januarja 1920.³³ Dr. Josip Srebrnič, do tedaj znan kot profesor bogoslovja v Gorici, je bil imenovan za rednega profesorja za starokrščansko slovstvo in zgodovino grško-slovanskih Cerkev. Član učiteljskega zbora Univerze v Ljubljani je postal dne 1. februarja 1920, to je še v prvem semestru prvega študijskega leta nove univerze, predavati pa je začel 9. februarja 1920. V pregledih učnih področij, ki so jih predavali posamezni učitelji, sta kot njegova stroka navedena starokrščansko slovstvo in zgodovina grško-slovanskih Cerkev. V istem semestru je imel predavanja o apostolskih očetih in apologetih v dobi do nicejskega cerkvenega zbora leta 325. Imel je po 6 ur na teden, in sicer, kakor lahko preberemo v napovedi predavanj, ob ponedeljkih, torkih, sredah, petkih in sobotah od 9.00 do 10.00, ob sredah pa od 14.00 do 15.00. Predavanja je začel 9. februarja v Alojzijevišču, v predavalnici št. 26.³⁴ Njegova predavanja je poslušalo 45 študentov; vsi do delali izpite iz tega predmeta. V drugem semestru je predaval dva predmeta. Dve uri na teden je imel predavanja o krščanstvu in Cerkvi na Balkanu. Predmet je vpisalo 43 študentov. Štiri ure na teden pa je predaval o starokrščanskem slovstvu iz dobe velikih cerkvenih očetov; tudi na ta predavanja je hodilo 43 študentov.³⁵

²⁸ Univerzitetni svet je bil z Nahtigalovo izvolitvijo na Teološki fakulteti seznanjen na svoji seji 2. marca 1923. Prim. ZAMU, zapisniki sej univerzitetnega sveta, zv. II.

²⁹ Prim. NŠAL/ŠAL, spisi V., teološka fakulteta, dopis št. 2002, dne 15. junija 1923.

³⁰ ATF, fasc. 4, zapisnik seje fakultetnega sveta 12. oktobra 1923.

³¹ Prim. vloga z dne 11. oktobra 1923, v ATF, fasc. 35, spisi 1919–1923, leto 1923.

³² Prim. ZAMU, zapisnik seje univerzitetnega sveta 15. oktobra 1923.

³³ Odločitev je bila objavljena v *Službenih novinah Kraljestva SHS* 12. februarja 1920, št. 31; v *Uradnem listu Deželne vlade za Slovenijo* št. 22 17. februarja 1920.

³⁴ Prim. J. Srebrnič: Vseučilišče v Ljubljani, str. 105–106.

³⁵ Prim. poročilo o delu v študijskem letu 1919–20, v ATF, fasc. 36, spisi 1919–23, leto 1920.

Do tedaj je bil učitelj splošne cerkvene zgodovine v škofijskem bogoslovnem učilišču dr. Janez Zore, ki je službo učitelja cerkvene zgodovine in prava prevzel s študijskim letom 1911–1912. Opravljal jo je še v začetku delovanja fakultete v okviru Univerze, vendar ga je bolezen vedno bolj ovirala, zato je dr. J. Srebrnič poleg svojih rednih predmetov že v drugem študijskem letu 1920–1921 moral prevzeti velik del njegovih obveznosti, saj je zaradi bolezni zaprosil za razbremenitev in za več mesecev odšel na okrevanje v Dalmacijo.³⁶ Fakultetni svet je na svoji seji 13. oktobra 1920 prosil dr. J. Srebrniča, da bi prevzel predavanja iz splošne cerkvene zgodovine s posebnim poudarkom na zgodovini vzhodnih Cerkev. »Dr. Srebrnič ugodni prošnji. Predaval bo cerkveno zgodovino (5 ted. ur v prvih treh letnikih skozi celo leto), patrologijo (v 2. letniku po 2 ted. uri skozi celo leto) in vodil po dve ted. uri seminarske vaje iz svoje stroke,« beremo v zapisniku omenjene seje.³⁷ Tako je dr. Srebrnič v študijskem letu 1920–1921 v obeh semestrih predaval po 9 ur na teden. Poslušalo ga je prek 80 študentov pri cerkveni zgodovini in 33 pri starocerkvenem slovstvu, seminar pa je obiskovalo 6 študentov. V poročilo o delu v tem študijskem letu je dodal: »Kolektivirali so s prav povoljnim uspehom vsi iz cerkvene zgodovine in iz starocerkvenega slovstva I. semester. V II. semestru hočejo zopet prav vsi napraviti po zaključnem semestru strokovni izpit iz cerkvene zgodovine in starocerkvenega slovstva.«³⁸ Ker so bili v seminar vpisani le študentje I. in II. letnika, z njimi ni bilo mogoče izvajati zahtevnejših seminarskih vaj.

V študijskem letu 1921–1922 je v I. semestru predaval po tri ure na teden o zgodovini grško-slovanske pravoslavne Cerkve na Balkanu v času od turške zasedbe; imel je 11 slušateljev. Dvakrat na teden je imel predavanja o starocerkvenem slovstvu do dobe velikih cerkvenih očetov; imel je 11 slušateljev. V II. semestru je predaval trikrat na teden o zgodovini ruske pravoslavne Cerkve – 11 slušateljem. Nadaljeval je predavanja o starocerkvenem slovstvu do dobe velikih cerkvenih učiteljev; predmet je vpisalo 13 slušateljev. Oba semestra je imel tedensko uro in pol seminarskih vaj, na katerih so obravnavali korespondenco med Nemanjici in papeži; s 5 študenti, ki so obiskovali seminar, so prebirali izbrana pisma in interpretirali njihov zgo-

dovinski kontekst. Kot je zapisal v svojem poročilu, so vsi študentje ob koncu predavanj delali izpite in pokazali prav dober uspeh.³⁹ V letu, ko je prof. Srebrnič opravljal službo dekana, je oba semestra predaval starokrščansko slovstvo in v letnem semestru še izbrana poglavja iz zgodovine teološke literature. Predavanja iz cerkvene zgodovine je imel ponovno v celoti dr. J. Zore. S seznama predavanj za zimski semester študijskega leta 1923–1924 je vidno, da bi dr. J. Srebrnič imel ta predavanja: patrologija (2 uri), zgodovina grško-slovanskih Cerkev na Balkanu (2 uri), Photios (1 ura), seminar o bolgarskem nadškofu Klimentu (1.5 ure).⁴⁰ Leta 1926 je dr. Janez Zore prenehal predavati in je prosil za upokožitev.⁴¹ Srebrničeva predavanja iz zgodovine vzhodnih Cerkev in patrologije sta v študijskem letu 1923–1924 po sklepu fakultetnega sveta z dne 12. oktobra 1923 prevzela dr. F. Grivec in dr. F. K. Lukman.⁴² V naslednjih letih je predavanja o zgodovini Cerkve prevzel dr. Josip Turk, stalni nosilec predavanj iz zgodovine krščanskega slovstva pa je postal dr. F. K. Lukman.

Dr. Jože Jagodic je v svojih spominih *Mojega življenja tek* o profesorju Srebrniču zapisal: »Srebrnič je bil umirjen človek, strog do sebe in do drugih. Med predavanjem smo ga mirno poslušali, ker ni dopustil nobenega nereda. Za izpite smo se vestno pripravljali, ker smo takoj čutili, da bo strogo klasificiral naše znanje iz njegove stroke. In to je tudi storil: najboljši red je le malokdo dobil. Fakulteto je kmalu zapustil, ker je bil imenovan za škofa na otoku Krku kot naslednik škofa Mahnič. Posvečen je bil v ljubljanski stolnici, kar pa se že dolgo prej ni bilo zgodilo, od škofa Pogačarja l. 1875 dalje. Srebrnič je vladal krško škofijo dolgo vrsto let in umrl tam v zelo visoki starosti.«⁴³

V pregledu delovnih obveznosti na Univerzi je zabeleženo, da je dr. J. Srebrnič iz učiteljskega zbora Univerze v Ljubljani izstopil 31. decembra 1923, to je dobre tri mesece potem, ko je bil imenovan za škofa na Krku in je v ljubljanski stolnici prejel škofovsko posvečenje. Dne 7. novembra 1923 je sicer prosil za dopust za zimski semester študijskega leta 1923–1924, vendar je ministrstvo za prosveto v Beogradu prošnjo zavrnilo in mu predlagalo, da se odpove državni službi. To je tudi

³⁶ Prim. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondenca, br. 49, pismo prof. dr. I. Zoreta z dne 13. marca 1921 iz Splita.

³⁷ ATF, fasc. 4, zapisnik seje fakultetnega sveta 13. oktobra 1920.

³⁸ Poročilo o delu v študijskem letu 1920–1921, v ATF, fasc. 36, spisi 1919–1923, leto 1921.

³⁹ Prim. poročilo o delu v študijskem letu 1921–1922, v ATF, fasc. 36, spisi 1919–1923, leto 1922.

⁴⁰ Prim. ZAMU, *Seznam predavanj ljubljanske univerze za zimski semester študijskega leta 1923–24*.

⁴¹ Prim. F. M. Dolinar, geslo Janez Evangelist Zore. V: *SBL IV.*, str. 849–850.

⁴² Prim. ATF, fasc. 4, zapisnik seje fakultetnega sveta 12. oktobra 1923.

⁴³ J. Jagodic: *Mojega življenja tek. Spomini*, str. 194.

storil. Njegovo prošnjo za prekinitev delovnega razmerja z Univerzo v Ljubljani je rektorat obravnaval 12. decembra 1923 in še istega dne o tem obvestil pristojno ministrstvo. Kralj Aleksander I. je 30. januarja 1924 izdal ukaz, s katerim je sprejel odpoved dr. J. Srebrniča državne službe in prek ministrstva za prosveto o tem obvestil pokrajinsko upravo v Ljubljani.⁴⁴

Predsednik Leonove družbe

S prihodom v Ljubljano je dr. Josip Srebrnič, ki je bil znan kot osrednja osebnost v cerkvenih organizacijah na Goriškem, vključen v vsa pomembna dogajanja. Zlasti so cenili njegovo delo izobrazenci. Ohranil je bogate stike z njimi tudi po svojem odhodu na otok Krk. 4. marca 1920 je bil izvoljen za predsednika Leonove družbe, katoliškega znanstvenega društva in gonilne ustanove katoliško usmerjenih intelektualcev v Ljubljani (po škofovskem posvečenju ga je Leonova družba 13. decembra 1923 imenovala za svojega častnega člana). Ker je bila leta 1914 Leonova družba preoblikovana iz znanstvene akademije v »književno društvo za strokovno znanstvo, za poljudno znanstvo in za leposlovje«, so se njeni člani zelo zavzeli za ustanovitev univerze in akademije znanosti v Ljubljani, njen novi predsednik pa se je posebej zavzemal za združenje s hrvaško Leonovo družbo. V obdobju Srebrničevega vodenja so v okviru Leonove družbe ustanovili bogoslovno-znanstveni odsek, potem pa se je ta preimenoval v Bogoslovno akademijo.⁴⁵ Kot predsednik Leonove družbe je bil dr. J. Srebrnič tudi urednik njene revije *Čas*. Urejal jo je štiri leta, to je vse do svojega odhoda na Krk. V vodenju Leonove družbe mu je leta 1923 sledil dr. F. K. Lukman, hkrati je bil do leta 1931 tudi sourednik njenega glasila *Čas*.

Sodelavec revije *Čas* pa je dr. J. Srebrnič bil že prej, to je v obdobju, ko jo je vodil dr. Aleš Ušeničnik. Prav zaradi Srebrničevega članka *Usoda malib narodov* je ljubljansko policijsko ravnateljstvo 20. junija 1918 izdalo odločbo o zaplombi revije, kajti članek je nasprotoval »zunanjepolitičnim državnim interesom«. Na posredovanje dunajskega notranjega ministra (2. avgusta 1918) je policijsko ravnateljstvo v

Ljubljani odpravilo prepoved.⁴⁶ Ob prevzemu uredniške službe je ovrednotil delo, ki ga je do tedaj opravil dr. A. Ušeničnik.⁴⁷

Kot predsednik Leonove družbe in kot dekan Teološke fakultete je bil dr. J. Srebrnič pomemben voditelj priprav in izvedbe petega katoliškega shoda, ki je bil od 25. do 28. avgusta 1923 v Ljubljani in je bil edini tovrstni shod slovenskih katoličanov v času Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dr. J. Srebrnič je vodil delo odseka za versko življenje in nravni prerod. V okviru tega odseka so pripravili resolucije s področja dela z mladino, dobroteljstvom in socialnimi dejavnostmi. Njegov referat z naslovom *Naloge versko-nravnobnovne* je bil objavljen v kongresnem zborniku.⁴⁸ Osnutke resolucij je pripravljal skupaj s Francem Lavtižarjem, takrat gonilno osebnostjo Cerkve na socialnem področju.⁴⁹ V okviru kongresnega dogajanja je imelo svoj občni zbor društvo Sveta vojska ali Protialkoholna zveza, ki se je zavzemala za blažitev posledic alkoholizma med Slovenci in je spodbujala posameznike, da so se odpovedovali uživanju alkoholnih pijač. Dr. J. Srebrniča so v okviru občnega zbora izvolili za člana odbora društva. Bil je tudi odbornik društva Jugoslovanska matica, ki je imelo za svoj temeljni cilj pospeševanje gospodarskih in kulturnih interesov slovenskih rojakov v tujini.⁵⁰

Med raznovrstnimi področji, ki so ga zanimala, je treba omeniti še povezanost s slovenskimi planinci in ohranjanjem slovenske narave gora. Bil je redni bralec *Planinskega vestnika* in obiskovalec gora; prav v času, ko je bil s skupino študentov v Julijskih Alpah, je bilo objavljeno njegovo imenovanje za krškega škofa, simbol Triglava pa je postavil v svoj škofovski grb. Redno si je dopisoval z Jakobom Aljažem in z njim izmenjeval ideje o ohranjanju planinskih domov, zidavi kapelic na pomembnejših vrhovih. Bil je podpornik Aljaževih načrtov. Bil je neke vrste voditelj kluba duhovnikov in laikov, ki so se zavzemali za podporo dušnopastirskemu delovanju v gorah in zidanje ter vzdrževanje planinskih kapel. Kluba se je sicer prijelo ime 'Aljažev klub', a bi se po vsej pravici moral

⁴⁴ ZAMU, št. 59/891, osebni dokumenti prof. dr. J. Srebrniča

⁴⁵ Prim. geslo Leonova družba v *Slovenska enciklopedija*, zv. VI., Ljubljana 1992, str. 132. Po avstrijskem vzoru je bila ljubljanska Leonova družba ustanovljena leta 1892, ob prvem katoliškem shodu; ustanovni občni zbor je bil šele 19. novembra 1896. Po koncu druge svetovne vojne Leonova družba ni smela obnoviti svojih dejavnosti.

⁴⁶ Prim. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 48.

⁴⁷ Prim. J. Srebrnič: Sprememba v uredništvu. *Čas* 14(1920), str. 134–135.

⁴⁸ Prim. Zbornik 5. katoliškega shoda v Ljubljani, Ljubljana 1923, str. 187–195.

⁴⁹ Prim. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 49.

⁵⁰ O obeh društvih prim. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 49.

imenovati 'Srebrničev klub', kot piše J. Aljaž v svojem pismu dne 27. junija 1923.⁵¹

Pisec zgodovinskih razprav

Kljub številnim organizacijskim nalogam in pripravljanju predavanj je dr. J. Srebrnič med delovanjem v Ljubljani pripravil več razprav o cerkveni zgodovini. Že ko je bival v Stični, je zbiral gradivo o zgodovini in vesplošnem pomenu opatije cistercijanov v slovenski zgodovini in svoja dognanja objavil v več nadaljevanjih s skupnim naslovom *Zgodovina prve cistercije na Slovenskem* v časopisu *Slovenec*.⁵² V letu 1919 je članke izdal kot samostojno publikacijo z naslovom *Stična. Črtice o cistercijanskem samostanu v Stični*. Čeprav je avtor predstavljen kot 'profesor bogoslovja v Gorici', je delu v samozaložbi julija 1919 dal dovoljenje za tisk ljubljanski škofijski ordinariat (ravnatelj pisarne J. Dostal).⁵³ Spis je bil pripravljen kot »odmev hvaležnopolnih spominov, ki jih imajo na Stično toliki izmed Goričanov iz dolgih težkih let svetovne vojske«, kajti v Stični so zaradi vojnih grozot »našli odprte gostoljubne roke nadškof goriški, goriško semenišče in bogoslovno učilišče, bogoslovni profesorji in drugi«. Spis je bil zaključen 24. junija 1919, »štiri leta po prvem ognju v svetišču na Sv. Gorici.⁵⁴ *Stiški samostan, ki je razvil številne dejavnosti na cerkvenem, kulturnem in drugih področjih, »je v resnici velik spomenik iz davne naše prošlosti, ki bi ga moral vsakdo poznati in ceniti ter skrbeti, da ostane v narodu vedno živ in vedno tak, kakor ga je narod v svojo sredo dobil.*⁵⁵

Kot urednik revije *Čas* je bil dr. J. Srebrnič avtor več prispevkov, med katerimi so bile razprave, poročila in zabeleške ob raznih dogodkih, ki so se zgodili v Cerkvi na svetovni ravni in v cerkvenih občestvih na Slovenskem, vendar pa je v reviji *Čas* objavljajl že prej. Njegove razprave so bile v prvi vrsti izraz trenutka in odgovor zgodovinarja na politične in cerkvenopolitične razmere. Poseben izziv sta mu predstavljali reševanje odprtih vprašanj katoliške skupnosti v na novo nastali jugoslovanski državi⁵⁶ in delovanje njegovega predhodnika v

vodstvu krške škofije dr. Antona Mahniča. Ob prvem vprašanju je iskal ideje predvsem v francoskem kulturnem prostoru in od tam naročal knjige, spremljal tamkajšnje časnike in literaturo ter prejemal informacije o odnosih med vero in narodnostjo oz. med Cerkvijo in državo v Franciji, ki sta mu jih posredovala Jakob Šolar (v Parizu na izpopolnjevanju od 1922. do 1924.) in Melita Pivec (v Parizu na študiju od 1922. do 1924.).⁵⁷

1. Objave v reviji *Čas* so bile:

- Benedikt XV. v toku svetovne vojne – 1919, str. 16–41
- Rimsko vprašanje – 1919, str. 95–97
- Na potih v novi dobi – 1920, str. 1–7
- Cerkev in pojavi narodnih cerkva – 1920, str. 158–180
- Papež Benedikt XV. za svetovni mir – 1920, str. 276–277
- Svetovni shod krščanskih veroizpovedi – 1920, str. 277–278
- Zanimiv kulturni dvoboj (kroniški zapis) – 1920, str. 247–248
- Zbornik svečenikov sv. Pavla št. 3–4 (ocena) – 1920, str. 250
- Društvo prijateljev humanistične gimnazije (kroniški zapis) – 1920, str. 280
- Ob biskupa Antona Mahniča (poročilo o pogovoru z njim) – 1920, str. 281–286
- S. Hyeronimus – 1920, str. 316–323
- Ob smrti biskupa dr. A. Mahniča – 1921, str. 1–6
- Metoda Mahničevega javnega nastopanja – 1921, str. 204–224
- Dr. A. Mahnič v goriškem deškem semenišču – 1921, str. 237–244
- Kronologija Mahničevega življenja in dela – 1921, str. 268–272
- K problemu o rasi in veri v srbski prošlosti – 1922, str. 130–141
- J. Kratochvil, Filozoficke essaye (ocena knjige) – 1922, str. 60
- J. Anžlovar – A. Res, Visokošolski študij v Italiji (ocena knjige) – 1921, str. 67
- A. Pavlica, Koledar 1921 (ocena knjiga) – 1922, str. 72.
- A. Merkun, Cerkveni priročnik za katol. Jugoslovane (recenzija knjige) – 1922, str. 80–82.
- Papež Benedikt XV. – 1922, str. 153–159
- Iz bolezní našega naroda – 1922, str. 220–225
- Pij XI. – novi glavar katoliške Cerkve (kroniški zapis) – 1922, str. 229–230

⁵¹ Prim. pismo J. Aljaža z dne 27. junija 1923, BAK, biskup dr. J. Srebrnič, korespondencija, br. 49.

⁵² Prim. *Slovenec*, 1919, štev. 109–118, 115, 118, 119, 121, 122.

⁵³ Prim. Jos. Srebrnič: *Stična. Črtice o cistercijanskem samostanu v Stični*. Ljubljana, samozaložba (tisk Jugoslovanska tiskarna) 1919, 64 str.

⁵⁴ Navedki so vzeti iz uvoda v zgodovino, str. 5, 6.

⁵⁵ Iz sklepnega poglavja, str. 64.

⁵⁶ Prvi pogovori o sklenitvi konkordata med Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter Svetim sedežem so stekli že v letu 1919. Prim. F. M. Dolinar, Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918.

⁵⁷ Prim. BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijalni arhiv, korespondencija, br. 49.

- Humanistična gimnazija (kroniški zapis) – 1922, str. 232–233
- Socialna misel (recenzija revije) – 1922, str. 234–235
- Staroslovenski obredni jezik pa versko življenje in narodna prosveta – 1923, str. 153–163
- A. Stroj, Kratka zgodovina katoliške Cerkve za šole (ocena knjige) – 1923, str. 359–362
- Drobec za kulturno zgodovino Slovencev (kroniški zapis) – 1923, str. 423–424

2. Leta 1921 je Bogoslovna akademija v Ljubljani začela izdajati svoje glasilo *Bogoslovni vestnik*, ki je potem postalo strokovno glasilo učiteljev Teološke fakultete. V njem je dr. J. Srebrnič objavil te prispevke:

- Papež Ivan X. v svojih odnosih do Bizanca in Slovanov na Balkanu – 1922, str. 205–240 (hrvaški prevod razprave je izšel v Zborniku kralja Tomislava, Zagreb 1925, str. 128–164)
- J. Slipy, Die Trinitaetslehre des byzantinischen Patriarchen Photios (ocena knjige) – 1922, str. 93–96
- J. Oberški, Hrvati prema nepogriješivosti papinij prigodom vatikanskega sabora 1869/70 (ocena knjige) – 1923, str. 86
- Staroslovensčina in študij na naših teoloških fakultetah (beležka) – 1923, str. 303–309

3. Potem ko je leta 1922 v Gorici začela delovati Goriška Mohorjeva družba, je dr. J. Srebrnič postal tudi njen sodelavec. V letnem glasilu *Koledar* je objavil:

Anton Mahnič – 1923, str. 61–65

Sklep

Konec leta 1922 so se začela posvetovanja za naslednika škofa dr. Antona Mahniča kot voditelja Cerkve na otoku Krku. Postopek je vodil na novo imenovani apostolski nuncij v Beogradu, nadškof Hermenegild Pellegrinetti. Škof Anton Bonaventura Jeglič je bil vprašan za svet. O tem je v svoj dnevnik za 18. november 1922 zapisal: »Nuncij mi je pisal (sledi prečrtano besedilo, ki je težko berljivo) naj mu a. povem tok življenja za dr. Gnidovca, ki je namenjen za škofa Skopljanskega in b. dr. Srebrniča, ki naj bi bil škof na Krku. Hvala Bogu! (sledi znova prečrtano besedilo) Lazaristom pa bo odprt misijon na Balkanu. Oba sta sposobna za namenjeni mesti. Ali bodo Ljubljančani pogledali in kako bo šumelo, ko se vse to izvel!«⁵⁸ S tem

imenovanjem se je končalo štiriletno obdobje, ko je bil dr. Josip Srebrnič popolnoma vključen v javno življenje v Ljubljani in delovanje slovenske alme matris. Njegovo življenje je dobilo povsem drugačen tek. Postal je škof otoške škofije Krk in v njej deloval do svoje smrti. Predtem je bil zavzet delavec pri pripravljanju poti za prvo slovensko univerzo in je v pomembnih trenutkih pripomogel k temu, da je obveljala odločitev o začetku popolne in povsem neodvisne univerze v Ljubljani, v nasprotju s tistimi, ki so želeli prehodno obdobje v Zagrebu ali kakem slovenskem mestu. V študijskem letu, ko je kot dekan vodil delo Teološke fakultete, so bili postavljeni temelji doktorskega študija na tej fakulteti (doktorske izpite sta opravila prva dva kandidata), delovanje je bilo v določeni meri poenoteno z delovanjem teološke fakultete v Zagrebu, močnejše pa je bila zastavljena njena izvirna značilnost – to je zanimanje za krščanske Cerkve v slovanskem okolju.

Seznam virov in literature

Viri

AKBF – Arhiv Katoličkov bogoslovnog fakulteta Zagreb

Dopisi 1919–1941

AS – Arhiv Republike Slovenije

Vseučiliška komisija

ATF – Arhiv Teološke fakultete Ljubljana

Zapisniki sej fakultetnega sveta 1919–24
Spisi 1919–1923

BAK – Biskupijski arhiv Krk

Biskup dr. J. Srebrnič, Prezidijski arhiv

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana

Dnevnik škofa A. B. Jegliča
Spisi V., teološka fakulteta
Spisi V., škofije tuje

ZAMU – Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani

Zapisniki sej Univerzitetnega sveta
Osebnne mape univerzitetnih učiteljev

⁵⁸ NŠAL/ŠAL, dnevnik škofa A. B. Jegliča za 18. november 1922. Da postopek le ni bil tako tajen, kot bi bilo v skladu s cerkveno prakso pričakovati, je vidno iz tega, da mu je

župnik J. Aljaž že 19. januarja 1923 čestital in izrazil veselje ob izbiri. Hkrati ga je povabil, naj še kdaj pride na Triglav. Prim. pismo župnika J. Aljaža v BAK, biskup dr. J. Srebrnič, prezidijski arhiv, korespondencija, br. 49.

Literatura

Dolar, France Martin: Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918. *Jegličev simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 1991, str. 303–331.

Jagodić, Jože: *Mojega življenja tek. Spomini*. Celovec: Samozaložba, 1974.

Kolar, Bogdan: Delovanje Teološke fakultete med letoma 1919 in 1952. *90 let Teološke fakultete v Ljubljani*. Ljubljana: Teološka fakulteta, 2009, str. 58–75.

Kralj, Franc: Geslo Josip Srebrnič. *Primorski slovenski biografski leksikon*, zv. III., str. 432–435.

Miklavčič, Maksimilijan: Geslo Josip Srebrnič. *Slovenski biografski leksikon*, zv. III., str. 429–431.

Pirc, Jožko: *Aleš Ušeničnik in znamenja časov. Katoliško gibanje na Slovenskem od konca 19. do srede 20. stoletja*. Ljubljana: Družina, 1986.

Polec, Janko: Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*, str. 1–229.

Srebrnič, Josip: Vseučilišče v Ljubljani. *Čas* 14 (1920), str. 91–107.

Zbornik 5. katoliškega shoda v Ljubljani. Ljubljana: Pripravljalni odbor, 1923.

Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra prvega, 1929.

Zusammenfassung

KIRCHENHISTORIKER DR. JOSIP SREBRNIČ – LEHRER AN DER UNIVERSITÄT LJUBLJANA

Zu den wichtigen Zielen, die sich das slowenische Volk noch in der Zeit der Unterordnung unter Österreich-Ungarn setzte, aber erst nach dessen Zerfall realisiert werden konnten, gehörte die Gründung einer eigenen Universität. Zu deren Vorbereitung und anfänglichen Verwaltung wurden Wissenschaftler aus allen slowenischen Regionen eingeladen. Unter den Theologen, die sich am konsequentesten für eine selbstständige und ganzheitliche Universität einsetzten, befand sich Dr. Josip Srebrnič (1876–1966), der Lehrer an der Theologischen Schule in Görz war. Anfang 1919 übersiedelte er nach Ljubljana und begann an der dortigen Theologischen Schule zu unterrichten. Gleichzeitig war er einer der aktivsten Mitglieder der Kommission, die die Gründung der Universität vorbereiteten. Nach der Gründung der Universität wurde er ordentlicher Professor für Kirchengeschichte und für Geschichte der christlichen Literatur an der Theologischen Fakultät, einer der fünf Gründungseinheiten der Universität. Er war in verschiedenen Organen der Universität tätig und im Studienjahr 1922–23 Dekan der Theologischen Fakultät. In dieser Zeit setzte er sich besonders für eine Regelung des Doktoratsstudiums ein. Er war Redakteur der Zeitschrift »Čas« und Präses des in Ljubljana gegründeten wissenschaftlichen Vereins »Leonova družba«. Er veröffentlichte Abhandlungen auf dem Gebiet der Geschichte der Universität, der Beziehungen zwischen Staatsgewalt und Kirche, der Beziehungen zwischen West- und Ostkirche und vor allem auf dem Gebiet der Geschichte der slawischen Kirchen, die den griechischen Ritus übernommen hatten. Seine Tätigkeit an der Universität Ljubljana beendete er 1923, als er zum Bischof von Krk ernannt wurde.